

Høstfiske og restkvoter i kystflåten

FOTO: FRANK GREGERSEN, NOFIMA

Den sterke vintertoppen som alltid har vært i kystfiske etter torskefisk, har blitt forsterket av økte kvoter. 90 prosent av torsken tas i første halvår, derav 40 prosent i mars. Kystflåtens manglende interesse for å utnytte de store kvotene av hyse og sei, fører til store årlige overføringer av kvoter til havfiskeflåten. Selv om andelen torsk tatt i første halvår har vært økende, har økte kvoter og bifangstordningen ført til økt landet kvantum av torsk, hyse og andre bunnfiskarter i andre halvår.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) har siden 2002 finansiert forskningsprogrammet *Markedsbasert høsting av fiskeresurser*. Siden starten har programmetts innretning blant annet vært å studere hvilken innflytelse fangststadiene har på de påfølgende ledd i verdikjeden. Her har vi sett nærmere på to fenomener; kystflåtens sterke se-

songprofil i torskefisket og tendensen vi har sett de siste årene til at kystflåten ikke utnytter sine sei- og hysekvoter. Her har vi sett nærmere på virkningen av bifangstordninger.

Torskefisket prioriteres

I samtlige fartøygrupper i kystflåten prioriteres torskefisket. I den miste fartøygruppen (<11), tar en god del

fartøy ikke hele torskekvoten. Fartøyene i de øvrige gruppene tar sine torskekvoter. Årsaken til at fiske etter torsk prioriteres er høy fangstverdi kombinert med lett tilgjengelighet og lave fangstkostnader i vinterhalvåret. Store kystfartøy, med kvoter i pelagiske fiskerier har den mest markerte sesongtoppen, mens strukturerte fartøy uten pelagiske

“Økt lønnsomhet i torskesektoren” er et forskningsprogram finansiert av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF), som utføres i perioden 2011–2015. Bakgrunnen er den svake lønnsomheten som har vært i denne delen av fiskerinæringa, og målene er å peke på årsaker, og – gjennom den kunnskap som genereres – peke på tiltak som kan bidra til å øke lønnsomheten og styrke norsk torskesektors konkurranseposisjon. Programmet har fem arbeidspakker: 1. Politiske og institusjonelle samfunnsbindinger, 2. Sektorens ramme-betingelser og regelverk, 3. Økonomiske rammebetingelser i Norge, 4. Markedsbasert høsting, og 5. Miljøutfordringer og lønnsomhetsforhold. Funnene i infoarket kommer fra arbeid i programmet.

kvoter har et jevnere fiske.

For vesentlige produktgrupper (saltfisk, klippfisk og tørrfisk) er dagens sesongprofil heller en fordel enn en ulempe i forhold til produksjon og marked. Grunnen til at sesongsvingninger er et stadig tilbakevendende tema, er problemene dette skaper i forhold til enkelte markeder og i forhold til jevn sysselsetting og kapasitetsutnyttelse i fiskeindustrien. Følgende tiltak kan anvendes, hver for seg eller sammen, for å bøte på ulempene med sesongsvingninger:

1. Fortsette struktureringen av kystflåten, men begrense muligheten til å besitte store kvoter i pelagiske fiskerier kombinert med store kvoter i torskefiskeriene
2. Periodisering, gjerne formulert som en bifangstordning, med en avgrensning til ferske leveranser
3. Endring av kvoteåret
4. Kvotebonus for levendefangst av torsk

Økt utnyttelse av sei- og hysekvotene

Interessen for å fange hyse og sei er imidlertid ikke like sterk. Det resulterer i at store deler av hyse- og seikvotene avsatt til kystflåten ikke blir benyttet. Hvert år etter 2005 har det blitt overført 20–25 tusen tonn sei fra kystgruppen til havfiskeflåten. I de årene det ligger til rette for et godt seinotfiske, tas mesteparten av kystflåtens seikvote.

Selv om store deler av kystflåten ikke prioriterer fiske etter sei og hyse, så er en del fartøy i ferd med å gjøre dette fisket til en vesentlig del av inntektsgrunnlaget. Den generelt lave interessen har medført fritt fiske i kystflåten etter hyse og sei. Innenfor det frie fisket registreres det en økende interesse for garnfiske etter sei. Gode fangster, kombinert med økende priser (til salt- og klippfisk av sei) er forklaringene, og interessen er størst i far-

tøygruppene 11–15 meter og 21–28 meter. For et fåtall fartøy står sei for hoveddelen av fangstinntektene, og for mange flere er seifisket vesentlig. Hovedtyngden av fisket foregår fra vestlandsbankene og nordover til Røstbanken. Normalt er sei den torskefiskarten det landes mest av i andre halvår. Det er også et betydelig notfiske etter sei på sommeren. Dersom utviklingen fortsetter vil det bli økt utnyttelse av kystflåtens seikvoter i årene som kommer.

Få kystfartøy er engasjert i hysefiske, men også her er en del fartøy i ferd med å gjøre fiske etter hyse til hovedinntektskilde, eller til en vesentlig del inntektsgrunnlaget. I de minste fartøygruppene er linefiske dominerende og det er en svakt økende tendens til at fartøy i gruppen 15–21 m øker linefisket etter hyse. Blant de større fartøygruppene er en del snurrevadfartøy i ferd med å prioritere hysefiske. En ny tendens er at større snurrevadfartøy har investert i, eller er i ferd med å investere i anlegg for ombordfrysing. Høyere priser for fryst rund hyse er en sterkt medvirkende faktor. Foreløpig er det snakk om 6–7 fartøy, men utviklingen blir fulgt med interesse av flere. Dette kan medføre at ombordfrysing, spesielt av hyse, øker vesentlig i den større kystflåten. Utviklingen har potensial til å øke kystflåtens utnyttelse av hysekvotene vesentlig. Fangstene vil imidlertid i liten grad bidra til forsyning av norsk fiskeindustri. Fiskeindustrien er mest interessert i fersk hyse av høy kvalitet, fortrinnsvis krokfanget.

Bifangstordninga

Andelen av fangsten tatt på høsten har ikke økt de siste årene. Kvantumet har imidlertid økt, både som følge av økte kvoter og som følge av bifangstordninga. Bifangstordninga ser ut til å være et egnet virkemiddel for å få økt fiske etter hyse med line på høsten, og er spesielt veleg-

net for de forholdene som er i Øst-Finnmark. Ordninga har ikke truffet like godt på andre deler av kysten. For eksempel så "blokkeres" gode hysefelt i Nordland og Troms av et for stort innslag av torsk på våren. Bifangstordninga har mindre betydning for fiske etter sei. For enkelte snurrevadfartøy kan ordninga imidlertid være avgjørende for fiske etter hyse og sei på høsten.

Kystflåtens landinger av hyse er også økende, men i de siste årene har kvoteøkningen vært større enn økningen i kystfisket. Som følge av noe dårligere rekruttering til bestanden forventes det imidlertid at hysekvotene vil bli noe mindre etter 2012. Sammen med økt interesse, spesielt fra større snurrevadfartøy, antas det at kystflåtens utnyttelse av hysekvotene vil gå opp. For å stimulere til økt linefiske ansees bifangstordninga som viktig. Det bør vurderes å utvide ordninga slik at den treffer behovet til hyselinefiskerne i Nordland og Troms bedre. Det bør også vurderes om den kan brukes til å øke fisket i andre halvår ytterligere.

Alternativet til ombordfryst hyse fra kystflåten vil mest sannsynlig være overføring av kvotene til havfiskeflåten, som nesten utelukkende lander denne hysa fryst. På kort sikt vil denne omleggingen derfor ikke få noen vesentlig effekt for fiskeindustrien. Effektene på lengre sikt av økt ombordfrysing, bør få oppmerksomhet i årene som kommer, spesielt med sikte på å motvirke eventuelt uheldige effekter for fiskeindustriens forsyningssituasjon dersom hysebestanden reduseres fra dagens nivå. En annen effekt er at havfiskeflåten vil miste deler av sitt inntektsgrunnlag.

Kontaktperson:

Edgar Henriksen, tel. 77 62 90 09,
e-post: edgar.henriksen@nofima.no